

**YALE UNIVERSITY
BEINECKE RARE BOOK AND MANUSCRIPT LIBRARY
MIEVEAL AND RENAISSANCE MANUSCRIPTS**

MS 970

Limay near Mantes, s. XV/XVI

Devotional miscellany, in Latin

The articles mentioned in the Table of Contents (art. 2) are marked by an asterisk (*).

f. Ir blank

1. ff. Iv-1v § Ad opera virtutum primo nos incitat natura, secundo ratio ... § Bernardus. § Virtus cum humilitate vult doceri, cum labore queri, cum amore haberi ... [f. 1r:] § Augustinus. *De dignitate sacerdotali*. O sacerdos, corpus tuum fit quotidie templum Dei et sepulchrum ... [f. 1v:] § *De virtute*. Virtus mira operatur, scilicet in celo tibi vim facit... § *Item*. Virtutes necessarie sunt acquirende ad reparandum imperfectionem nature ...

Various extracts about virtue.

2. ff. 2r-3r § *Tabula de contentis in hoc libro*. § Primo quidam hymni devoti de passione Domini (folio 8) ... § Item psalmi nominis beate Marie (folio 360). § Item alia multa hinc et inde ante et retro, medio et in fine, de diversis materiis.

Table of Contents of the manuscript; the references to the folio numbers have been added by another hand.

3. ff. 3r-7v § Crisostomus *De oratione*. Numquam oranti beneficia denegat ... § Augustinus. Oratio Deum **it, lacrima cogit. [f.3v:] *Corona virtutum beate Marie virginis*. § Hee sunt XII stelle in corona beate Marie virginis quas vidit Iohannes apostolus ... [f. 4v:] *De sobrietate desideranda*. § Est sobrietas ****onis pro virtute optinenda, pro vicio calcando ... [f. 5v:] § Cassiodorus. § Quanta insania est illius memoria carere, quem presentem semper constat existere. § Gregorius. § Primum ad ignoscendum tenet locum verecunda peccati confessio. [f. 6r:] *De negligencia vitanda in opere Dei*. § Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter seu fraudulenter aut desidiose [Jer. 48:10]. § Hic attenditur inertia illius qui non curat ...

Various moral texts.

- 4*. ff. 8r-25v *Hymni devoti de passione Domini nostri Ihesu Christi*. Ihesu superni radius candoris ... [RH 38427]. § *Ad Matutinas*. Vox invalescit subsannationum, sonat insultus increpationum ... [RH 41634]. § *Ad Primam*. Mane concurrat cetus sacerdotum, senes et scribe consilium ferunt ... [RH 38797]. § *Ad Terciam*. Precepit preses Ihesum spoliari, veste nudatum columpne astringi ... [RH 40036]. § *Ad Sextam*. Mortis ad montem te, Ihesu, deducto ... [RH 39017]. § *Ad Nonam*. Crucis in ara Ihesu cruciatio ... [RH 36451]. § *Ad Vesperas*. Luctu amaro noti lamentantes ... [RH 38717].

Celestine hymns on the Passion. Each hymn is followed by a prayer.

- 5*. ff. 25v-26v *Sequitur oratio devotissima de passione Domini Ihesu*. Precor te, amantissime et piissime Domine, Domine Ihesu Christe, creator celi et terre ... propter magnam misericordiam tuam michi tribuere digneris. Qui vivis, etc. *Explicit oratio devota de passione Domini Ihesu*.

Prayer on the Passion. The same prayer in Frankfurt, Stadt- und Universitätsbibl., MS Praed. 57, f. 146r.

- 6*. ff. 27r-44r *Sermo sancti Augustini episcopi de sacramento altaris*. Nos credimus tale cuique fieri sacrificium qualis accedit ut offerat ... necesse est ergo ut ea devotione qua accipitur custodiatur. *Explicit sermo sancti Augustini episcopi de sacramento altaris*.

Ps.-Augustinus Hipponensis (Pseudo-Augustine), *Sermo de sacramento altaris*. PL 177.166-170.

7*. ff. 44r-47r § *De dignitate sacerdotali* (Table of Contents: Item de gloria et dignitate sacerdotali). § O veneranda sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei filius in utero Virginis incarnatur ... quia medii inter Deum et populum esse debetis.

De dignitate sacerdotis. Bloomfield 6473.

8. f. 47r-v *De humilitate*. § Qui se humiliat exaltabitur. Luce XIII° [Lk. 14:11]. Gregorius: Inicium omnis boni humilitas ...

On humility.

9*. ff. 48r-67r *Septem psalmi penitenciales*. [f. 60v:] *Letania*.

Seven Penitential Psalms and Litany. Among the martyrs: Firminus (bishop of Amiens), Quintinus; among the confessors: Petrus Celestinus (d. 1296), Firminus (bishop of Amiens), Honoratus (bishop of Amiens?); among the numerous virgins: Ulphia (virgin venerated at Amiens).

10*. ff. 67r-103v § *Colloquium Crucifixi et peccatoris valde devotum*. Ignosce, rogo, carissime Domine Ihesu, indignissimo peccatori ... denique plus in me misericordie et dilectionis repperies quam sperare audeas aut optare. Amen. *Explicit colloquium Crucifixi et peccatoris devotum*.

Iacobus de Gruytrode (fl. 1440-1475), *Colloquium peccatoris et crucifixi Iesu Christi*, printed from 1487 onwards (GKW 10676-10684).

11. f. 103v § Augustinus. Consciencia servi Dei humilis debet esse et tristis ...

Note on humility and sadness.

12*. ff. 104r-117v *Aliqua preparatio ante missam*. Volentes accedere ad sanctum misterium pro nostra preparatione prout Dominus donaverit meditemur aliquid ... Deus qui cui vult et quando vult et prout vult tribuit sua dona et eadem similiter retrahit et abscondit.

Preparation to mass.

13*. ff. 118r-120r *Exercitium monachi utile* (Table of Contents: Item utile exercitium religiosi). § Amicus Dei ad illa studiose se exerceat que sunt secreta et meritoria ... postremo adiunguntur temptationes, quibus excitatus per cotidianam experientiam de veritate preceptorum certior efficitur.

Moral counsels to a monk.

14. f. 120r-v § *Iheronimus*. Ille predicatur beatus qui statim ut ceperit male cogitare ... § Cassiodorus. Quanta insania est ... [as in art. 3]. [f. 120v:] *Ad penitentiam*. § Bernardus. Christus requiret a redempto servitium, honorem et gloriam ab eo quem plasmavit ...

Moral excerpts.

15*. ff. 121r-187bis r *Sermo beati Anselmi de Assumptione beate Marie Virginis*. Supereminentem omni quod post hominem Deum creatum est excellenciam beate matris Dei ... et filio tuo Domino nostro Ihesu Christo vita nostra iugi devotione famulemur. Qui ... *Explicit sermo sancti Anselmi de Assumptione beate Marie virginis*.

Eadmer (c. 1055-c. 1125, Ps.-Anselmus Cantuarensis), *De excellentia beate Mariæ virginis*. PL 159.557-580.

16*. ff. 187bis v-207r *Sermo devotus de Salutatione angelica. Ihesus Maria. Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*. § Luce primo [Lk. 1:28]. § Legimus Virginem salutata ab angelo, non a quocumque ... beatus qui manducabit hunc fructum in regno celorum. Amen. *Explicit sermo super Salutatione angelica nobilissimus*.

Petrus de Sancto Benedicto O.F.M. (fl. c. 1280), Sermon for the Annunciation. Schneyer, v. 4, p. 793, no. 155 (with a different explicit).

17*. ff. 207v- 226r *Sermo de passione Domini Ihesu*. Christo passo in carne et vos eadem cogitatione armamini. I^a Petri III° [1 Pet. 4:1] § Quoniam, ut ait Crisostomus, omnis gloria hominis posita est in passione Domini ... semel in sancta eterna redemptione inventa. Ad quam nos perducatur ipse benedictus in secula. Amen. *Explicit sermo notabilissimus de passione Domini nostri Ihesu Christi*.

Sermon on the Passion.

18. f. 226v *De Maria virgine*. § Anselmus. O dulcissima virgo Maria, sicut omnis aversus a te necesse est ut pereat ... § Languescit ratio, torpent decreta ... ubi regnat sola voluntas. § Iheronimus. § Facile conspuat omnia qui se semper cogitat esse moriturum.

Devotional and moral excerpts.

19*. ff. 227r-258v *Sermo beati Bernardi de sacramento altaris*. Panem angelorum manducavit homo [Ps. 77:25]. Non lateat vos, reverendi sacerdotes, seriem hanc vobis propositam ... subditis vestris odor vite ad vitam, vobis autem coronam. In qua Christus Ihesus exaudire dignetur ministrando auxilium gratie sue. Amen. *Explicit sermo beati Bernardi de sacramento altaris*.

Ps.-Bernardus Claraevallensis (Pseudo-Bernard of Clairvaux), *Sermo de eucharistia*. PL 184.981-992.

20*. ff. 259r-268r *De quinque sensibus spiritualibus* (Table of Contents: Item de quinque sensibus spiritualibus de eadem materia). Cani sunt sensus hominis. Sapientie X^o glosa [Wisdom Sol. 4:8]. Si cani, non ergo nigri, esse debent per impuritatem affectus ... ideo attingens gustum interiorem mentis aperit eum ad eternorum dilectionem [?] gustationem.

On the five spiritual senses.

21*. ff. 268v- 272r *Pulchra comparatio dentium ad monachum*. Bernardus. § Dentes candidi sunt, fortes sunt, carnem non habent, corio carent ... inferiores moventur, superiores numquam. *Expositio*. § Hos dentes reor esse homines monastice professionis ... quia etiam si subditi quandoque turbantur, prelatorum tamen est composita et tranquilla mente perdurare. *Versus*. Quam dentes habeant naturam quamve figuram, / Abbas egregius, pater inclitus, aurea lingua, / Fistula celestis tali modulamine pangit.

Bernardus Claraevallensis (Bernard of Clairvaux, 1090-1153), *Sermo* 93. PL 183.715-717; J. Leclercq, H. Rochais, ed., *Sermones*, v. 3 (Rome, 1970), pp. 349-351. The quatrain at the end is not in the editions.

22. ff. 272v-274v § Nulla usquam sanctis maior quam in orationibus et psalmis voluptas. *De tollerancia*. § De quacumque re peritura, amissa vel amittenda bonus homo se et alios consolatur ... [f. 273r:] § Iheronimus de sancta Paula dicit quod longuo martirio coronata est ... [f. 273v:] *De perseverancia in bono*. § Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Math. 2X^o [Mt. 10:22]. Iheronimus. Non queritur in Christianis incipium sed finis ...

Devotional and moral excerpts.

23*. ff. 275r-309r *Tractatus super septem horis passionis Domini nostri Ihesu Christi*. Septies in die laudem dixi tibi [ ]. § Rogasti me ut aliquem modum contemplandi in passione Domini monstrarem tibi secundum septem horas diei ... et sedebis ibi me amore eiusdem Domini nostri Ihesu Christi sibi recommendando. Qui ... Amen. *Explicit tractatus devotus super septem horis de passione Domini nostri Ihesu Christi*.

Ps.-Bernardus Claraevallensis (Pseudo-Bernard of Clairvaux), *De meditatione passionis Iesu Christi per septem diei horas*. PL 94.561-568.

24. ff. 309v-314v § Ad Christum aspicientes et eum in corde semper retinentes pugnemus viriliter ... [f. 311v:] § Augustinus. § Carissimi, meminisse debemus ad ymaginem Dei nos esse factos ... [f.

313r:] § Augustinus. Quantumcumque proponat nobis presentis temporis tribulatio ... Idem. Nemo potest perfecte diligere quo vocatur nisi oderit unde revocatur ... [f. 313v:] *Cibus anime*. § Cibus potusque ac vestimentum michi est verbum Dei ... *Professio monachorum*. § Promitto stabilitatem et conversionem morum meorum et obedienciam ... [f. 314r:] § Iheronimus. § Virtus lenta, vicium impetuosum ... [f. 314v:] § Gregorius. Qui paupertatem in terris metuit eterne refectionis gloriam sibi abscidit ...

Devotional and moral excerpts.

25. ff. 315r-342r *Incipit prologus in vita Domini nostri Ihesu Christi*. Fundamentum aliud nemo potest ponere preter id quod positum est ... [1 Cor. 3:11]. § Cum, sicut dicit beatus Augustinus, Deus sit res summe sufficiens et homo res summe deficiens ... sed quedam ipsam precessisse meditari possumus circa Deum et angelos, patriarchas et prophetas ac Virginem gloriosam. De quibus primo videamus. *Explicit prologus in libro magno de vita Domini nostri Ihesu Christi. Ihesus. Maria.*

Ludolphus de Saxonia O. Cart. (Ludolph of Saxony, c. 1300-1377), *Vita Christi*, Prologue. A.-C. Bolard, L.-M. Rigollot, J. Carnandet, edd. (Paris, Rome, 1865), pp. 1-5. The final part, on f. 242r, is different and much shorter than the printed text, which ends p. 6 of the edition.

- 26*. f. 342v-352v *Preparationes ante missam secundum usum Romanum*. Deus, in adiutorium meum intende ... nos ab omni adversitate liberari et in eterna leticia gaudere cum illis. Per.

Preparatorial prayers for mass.

- 27*. ff. 353r-359v *Officium quod dicitur VI^a feria de Nostra Domina*. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra [Ps. 8:2]...

Office of the Virgin for Fridays.

- 28*. ff. 360-365r *Secuntur de nomine Maria* (Table of Contents: Item Psalmi nominis beate Marie). Ave maris stella, Dei mater alma atque semper virgo, felix celi porta ... [RH 1889] ... Quia multum repleta est anima nostra, opprobrium habundantibus et despectio superbis. Ave Maria, etc.

Hymn, Canticle of the Virgin (Lk. 1:46-55), and Psalms 119, 118:17-32, 125, 122.

29. ff. 365r-382r § Crisostomus. § Quid retribuam Domino. Si humana conditio genitori quid debeat noscat ... [f. 367r:] § Idem. § Ut enim contumacia est celare quod Deo teste commiseris ... [f. 367v:] *De interiore virtute religiosi*. Sicut nucleus in testa vel cortice, sic est virtus interior cunctis observantiis in religione ... [f. 370v:] § Peccantis magna impudencia Deo vidente, magna contumacia Domino prophetante ... [f. 371r:] *Quare appetere debemus sequi Christum*. § Augustinus. § A Domino gressus hominis dirigitur ... [Ps. 36:23]. Viam Christi <appetere?> velle debemus si vere Christiani sumus ... [f. 375r:] *Duobus modis percutit Deus ad salutem*. § Gregorius. § Duobus modis vulnerat Deus quos ad salutem reducit ... [f. 377r:] *Que sunt et quomodo retributiones ad electos Dei*. § Augustinus. § Benedic anima mea Dominum [ ]. Quid est anima mea? Omnia interiora mea ... [f. 381r:] § Augustinus in libro de civitate Dei. § Erit illius civitatis et una in omnibus et inseparabilis in singulis voluntas libera ... [f. 381v:] § Item. § Erit Deus omnia in omnibus. Ipse finis desideriorum nostrorum ... § Item.. § Ibi perficietur. Vacate et videte quoniam ego sum Deus [Ps. 45:11]. Quid erit vere maximum Sabbatum non habens vesperam ... nam noster finis nullus alius est nisi pervenire ad regnum Dei, cuius non erit finis. Ad quod nos perducatur rex regni eterni. Amen.

Devotional and moral excerpts.

- f. 382v "Iste liber est monasterii Sancte Trinitatis prope Medontam, ordinis Celestinatorum, de manu Thome Bertault scriptus. Sic signatus: 742".

This small book is a collection of texts and excerpts of various lengths for the use of a Celestine monk and priest.

Parchment, ff.I + 387 + I, 110 x 80 mm. The contemporary foliation in arabic numerals is erroneous; the succession of folio numbers in quire XIV (ff. 104-112) is: 109 110 112; in quires XX-XXI (ff. 153-167): 160 160bis 161; in quire XXIII (ff. 176-182): 179 179bis 180; in quire XXIV (ff. 183-188): 184 184bis 185 186 187 187bis 188; in quire XXV (ff. 189-194): 192 192bis 193 193bis 194.

I⁸ (ff. I, 1-7), II-XLVIII⁸ (ff. 8-378), XLIX⁴ (ff. 379-382). Horizontal catchwords in the center, between two flourishes and underlined.

Pricked and ruled in pale red ink for one column of 15 lines below top line, 69 x 47 mm. Ruling type 16, but the number and place of the horizontal through lines vary.

Copied by one hand in *Gothica Hybrida Libraria*, some pages towards the end in a more rapid execution. The scribe is the Celestine friar Thomas Bertault.

Red paragraph marks, headings and underlinings. Yellow heightening of the majuscules. Red 1-line versals and 2-3-line plain initials with guide-letters.

Original binding, damaged: brown leather over wooden boards, sewn on three split leather thongs. Spine missing. Front cover blind-tooled with multiple fillets and rows of juxtaposed quadrangular stamps. Rear cover and part of rear board missing. Marks of two clasps.

Copied in and for the Celestine abbey of the Holy Trinity in Limay near Mantes (dépt. Yvelines, Île-de-France). It was given the bookmark 742 (this bookmark is typical of medieval Celestine libraries). Purchased on the Edwin J. Beinecke Fund.

24.07.2015